

Hazánk természeti különlegességeiből.

„Honodat, annak természeti kincseit, szépségeit ismerni több, mint országokat látni. A ki szülő hazáját lenézve tengerekre kél, hogy világot láthasson, hasonló ahhoz, ki messze látszó bolygó tűz után siet.“ És igaza van e régen kimondott igének, mert nem könnyű találni földünkön még egy olyan 6000 □ mf. (a jogilag hozzá tartozó Dalmáciával együtt pontosabban 336,917·07 □ km.) kiterjedésű zúgot, mely természeti viszonyai szempontjából a változatost olyan szerencsével bírná egyesíteni, mint hazánk, a 3 hegy alatt terülő, 4 folyam öntözte hon, melyről nem ok nélkül zengi a költő lantja, hogy:

„Szép vagy ó hon: bérce, völgy változnak gazdag üledben.“

(Vörösmarty.)

Kisebbek ugyan e geológiai kertben az arányok, a melyek szerint a természeti kiválóságok egymás mellé sorakoznak, mint bolygónk föltüetének egy vagy más, erősebben individualizált részén; de épen azért, hogy e miniature nem a kirívó ellentétek rendszertelen összehalmozója, sőt inkább ízléssel berendezkedett gyűjtőpontja: azért hat oly kedvezően arra a szerves világra, mely ölében az édes létezésnek örvend s az okon szeretik őt igaz gyermekei oly benső odaadással, hogy a kivüle való létet életnek sem tartják.

E század elején Kölcsey is akkor, midőn a külföldi ragyogványok után való rajongás, mint járvány kezdett terjedni, illetéknép látta szükségesnek nyilatkozni: „Széles e világot hosszában szélteben ismerni szép dolog, de mielőtt ismereteinket ily határozatlanra terjesztgetnők: igen idővösséges lenne saját hazánk körülményeivel barátkozni meg“. Magyarországnak a tőrmája is édesebb, mint Amerikának a méze, mondák az 1849-iki kivándorlók. Rudolf tronörökös pedig úgy nyilatkozott, hogy a tudományos társulatok, klubok, gyűllekezetek és tudom is én mi néven nevezett egyesületek, ha pénzre tesznek szert, nagy expedíciókat rendeznek más világrészekbe, a legközelebb eső vidékek pedig, saját hazánk vidékei, bizonyos tekintetben valóban titokzatos lepelbe maradnak burkolva.

Csak akkor magasztaljuk Svajcz föllegekbe nyúló havasait, ha már a mi Magas Tátránkat megismertük, melynek a Tengerszem csücsében nem hiányzik a maga magyar Rigije sem, a minő egyúttal a Gaina-hegy is a délkeleti Kárpátokban. Előbb ne gyönyörködjünk a Rajna melléke szépségeiben, míg a szelid-regényes és történeti emlékekben gazdag Balaton vidékét be nem utaztuk, mondja Vida Károly;

és igaza van, mert még csak havas-látóba sem kell Helvéczia hótakart tetői alá zarándokolnunk, van hazánkban ilyen elég, sőt azoknak alpesi virágokkal himzett párkányain a havasi gazdaság fohelyei, a havasi pásztorgunyhók (Sennhütten) sem hiányzanak, csak hogy „esztiná”knak nevezi azokat az erdélyrészi székely és oláh.

Mely jellemjegy világos bizonyítéka annak, hogy analóg természeti viszonyok hasonló foglalkozásmódokat jelölnek ki az ember számára: akár a skandináv Kjölen-eken, akár a svajcezi vagy a Keleti Alpokon, akár az itáliai Gran-Sasso-n él, ha még oly hajlandó is magát környezetétől nemcsak egészen független lénynek tekinteni vagy büszkén épen a természet urául föltolni. A különbség csak az, hogy a székely gazda puskával fegyverkezve, éber komondorok segítségével ügyel föl tejelő csordájára; a kártevő vad állatoktól rég megtisztított Alpokon ellenben gyöngye lánykák meg fiúk a nyáj őrizői. És míg a vendégszerető skandináv pásztor kész szívvel kínálja meg az oda tévedt utast tejjel-vajjal, túró-sajttal: a babonás olasz nem meri ezt tenni, nehogy megrontsa teleneit a jövevény. És ebben már nem annyira a helyi viszonyok különbözőzése nyilatkozik, mint inkább az illető nép nemzeti génusza.

De hegyóriásaink merőleges magasságát a földrajzi szélességgel egybevetve, valóságos jégárakat kellene már a Magas Tátrában találnunk, ha annak gerince szélesebb vállakkal domborulna ki, melyeken a jeges hó megtapadhatna, vagy ha a nagyobbik magyar Alföld oly szaharai hőségű légáramlatokban nem fűröszténé hónapokon át annak fagyos ormait. Sőt az is megesik télen elégszer, hogy midőn a völgyeket sűrű köd borítja és fölötte a nap kisüt, az alsó ködfátyol oly erővel veri vissza a sugarakat, hogy az 1000 m. magas Új-Tátrafűtred szanatoriuma tornáczain napernyők alá ülnek az üdülők, 25—30 °C. meleget mutat a hőmérő, leteszik a járkálók téli kabátjokat, az épületek déli oldalai enyhében lepkék, legyek röpködnek, a havas csúcsokon megered a fehér lepel olvadása, mondja a Turisták Lapja.

Pedig Fuchs számításai szerint a szélesség 49—50 fokai közt 2576 m. magasan már állandóan örök hónak kellene vesztegelnie és a Tátrában 8 olyan csúcs merül a felhőkbe, mely e méretet meghaladja. Volt is ott jégár akkor, mikor Alföldünk beláthatlan síkjain még a negyedkor édes tengere zúgott végig és készséggel szedte hátára a hatalmas jégtömegek hordta moréna köveket. A régi jégáraknak ma már csak a hegyrepedésekben itt-ott kinyaralt hófolt az emlékeztetője, meg a glecsernyomok.

Dr. Roth Samu szerint, kinek kora elhúnytát méltán gyászolja a Tátravidék, az a szép félkörben futó dombsor, mely a Tarpatak völgye alsó szélén vonul, hatalmas homlok-morena és a Csorbai tó medencéjét alkotó gát sem egyéb, mint a Mlinieza jégár nagyszerű kőszáncza. A mármarosi havasokban is imitt-amott morenák mutatkoznak, mint hajdani jégárak emlékei. A Hoverla kúp nyugoti lejtőjén, mond Siegmeth Károly (Földr. Közl. 1883. 70.), egyes csikokban elvonuló gömbölyded hőmpölyöket találni, melyek egykori jegesek fenékmorenái, ámbár ezeknek illetén eredete a hegység jelenlegi alakulata mellett ki nem magyarázható, mert a csúchoz oly közel jégárt vagy morenát nem képzelhetni. De ki áll jót arról, hogy a Hoverla egykor magasabb nem volt? a csúctördelődzésnek, talajcsuszamlásnak is vannak nálunk nagy példái.

Vulkánkeresőbe sem kell messzire mennünk. Ott emelkedik a „magyar tenger“-nek, mely alig egyéb, mint az Alpok legmeszebb keletre tolt tava, a Balatonnak közelében a Badacsony bérzecsoport. Lávája, mely régóta kihűlve tetején és oldalain szerte szóródva porladoz, alig különbözik a Vezúvnak e nembeli régibb termékeitől. Hogy pedig bazalt kúpjai vulkános tevékenységgel vidéküket ma nem retgettetik, sőt badacsonyi borok neve alatt nektárt ontanak: inkább irigylésre méltó szerencséje hazánkunk, hogysem rendkívüliség hajbászat tekintetéből azt sajnálni okunk volna.

„Hogy Tihany valaha tűzhányó hegy lehetett, mondja Oláh János, jó régen, abból gyanítható, mert kövei feketék, lépesek, vas-salakhoz hasonlóak, melyek nem lehetnek egyebek kihűlt, megkeményedett lávánál; valamint a félsziget közepének tölcserformája van, legmélyebb völgye halban bővelkedő két tavat rejt, a hajdani krátereket. A köveskáli hegy erdős tetején is van két tó, melyek tűzhányó lyukak lehetnek. Vasmegyében a Ság-hegy keleti oldala bazalt kősziklás, mondja Fényes Elek, lapos és széles tetejéről leírhatlan szép kilátás esik a környékre; a közepén levő behorpadás után pedig, melyet a köznép Vas Pál lyukának nevez, némelyek a hegyet kialudt tűzhányónak tartják.

Maga a Mátra is vulkáni eredetű trachithegy. A saári Hajnácskő alatt kétségtelen nyomai vannak a kráternek, a solymosi Kishegy, a tarjáni Tóthegyes és több más csúcs alig hagy kétséget ilyen természeté felől. Szerencse, hogy kiégett keblük hő tüze; néha megrázkódnak azért, megrengetik a földet, mint legutóbb 1868-ban és ilyenkor ijedve gondolunk a ki nem zárt s az embernél is pusztító haladott korbani tűzre. (Kárpát-Egyesület Évkönyve 1888. 124.) Kevés külön-

séggel ugyanez mondható el a hegyaljai trachit és a gellérthegyi dolomitesücsök felől; ezek is hajdan rémei voltak, ma ellenben áldásai vidéküknek.

A Kis- és Nagy-Strázsahegyről Sárosmegyében hasonlóképp az a nép hiedelme, noha a geológia nem osztja, hogy valaha tűzhányók voltak s ma sem hűltek még ki egészen. Igazolni látszik ezt ama körülmény, hogy a Kis-Strázsa még a legpogányabb tél idején is ritkán van hóval fűdve. (Haza és Külföld 1885. 6. szám.) Kovászna falu helyisége igen sajátos, írja Kővári László, mintha kitörni akaró vulkánou feküdnék, az egész völgy időváltozásoknál vitriolszagot gőzölög a fölszínre, a pinczék mintha párolognának. Eger itt nem tanyázik, a faedények rögtön penészvirággal fogódnak be s a kutak gőzzel telnek el, mely a madarakat megszédíti.

Ha pedig Sátoralja-Ujhelynél a város fölött emelkedő csúcsok valamelyikére felhágva körültekintünk, azonnal tisztában leszünk vele, hogy jelentékeny kiterjedésű beomlott hajdani kráter szélén állunk. A körvonalba elhelyezkedett Várhegy, Sátorhegy, Ilólyagos, Magashegy mind egy-egy fenmaradt darabját képviselik az egykori tölésér falainak. A Jedlinka mellett alig 2 m. széles sziklagerincezen visz el útunk, jobbra balra meredek eséssel lejt a hegyoldal a mélységbe; annak a nagy kráternek a szegélye az, melyet a Jedlinka, a Szinnai kő, a Nerabecz, a Fetkur és a Roch állnak körül és a melyek fenekét a Tengerszem tölti be s meredek szirtok tükröződnek vízében.

Iszaphányók (Salzen) vannak az erdélyi részekben Ladamosnál és Kis-Sárosnál, mely utóbbinak határára a Zúgon és Bárnán gyulékony szénhidrogengáz fejlődik a sósforrásokból. (Orvos-természettudományi Értesítő 1884. Természettudományi szak 292.) Az 1053'2 m. magasan fekvő torjai Büdös-barlang kiömlő gáza 95'49% szén-savat, 3'64% nitrogent, 0'55% szénhidrogent, 0'01% oxigent tartalmaz és belőle évenként 7230 köbméter ömlik ki. Nem hiányzik tehát nálunk kicsinyben a jávai „halálvölgy“ vagy Nápoly és Pymont „kutylabarlang“ja sem.

1889 márczius elején hozta a Budapesti Hírlap, hogy a torjai Büdös-barlang újra emberáldozatot vett. A föld népe gyakran használja szembajok ellen azt a kénes verejtéket, mely a torjai kénköves barlang falain kiizzad. Ilyent gyűjteni ment be oda egy bükszádi ember, kelleténél tovább időzött benn, elkábult, elesett s az alatt járó erős szénhidrogengáz megölte; másnap reggel halva találták a boldogtalant, mellette feküdt a kis üveg, megtöltve a barlang falairól leesepegő kénes vízzel.

Párja akadt a torjai Büdös-barlangnak 1887-ben. Csik és Szent-Imre erdőinek határán a pásztorok gőzőket láttak a földből kitódulni, ugyanolyan természetűeket, mint a torjai. Régebben ismert a vidék népe az ott való erdőkben szénsavas és kénes forrásokat, melyek valószínűleg összefüggésben állnak ez újabb földnyílásokkal, melyeket talajeszámolás hozott létre. Egyébiránt régóta „büdös”-nek nevezik azt a tájat, hol eme nyílások sokáig el voltak dugulva.

Liptómezei Szent-Iványról Fényes Elek egy lélekzettel annyi különlegességet mond el, hogy kettőre is sok. Szerinte az ottvaló fölötté régi templom kriptájában a holt testek 200—300 esztendeig rothadásba nem mennek, hanem olyan épen maradnak meg, hogy a kiszáradt arezok fővonásai is fölismerhetők. A Szentiványi nemesi család 300 éves sírboltja travertin sziklába van vésve, benne a halottak úgy megmaradnak, mintha szemeiket tegnap zárták volna örök álomra. Nem szükséges tehát ily szokatlan látvány végett a palermoi kapuczinusok sírboltjáig elfáradni, hol azt mint unikumot mutogatják. Egy 8 szótagot ismétlő visszhang is van Szent-Iványon.

Francoziaországi Landes-okat óhajtunk látni, a melyek csillogó fővényhalmáival pajkos játékot űz a kelő szél, úgy hogy a gyér mezőn, mely a homokhullámok közt itt-ott gyöpszigetek gyanánt zöldel, a birkáit legeltető pásztor csak üles falábakon mozoghat? Találunk a Duna-Tisza közén ilyent is, hol a gyöp bársonyszőnyegét barnára pörkölték a nap égető sugarai; hol csak szórványosan zöldel egy-egy kis folt a sárga-szürke homokbuczkák közt: ott a hol a keskeny és a tenyéryi töcsának nedvét a rekkenő hőség teljesen kiszivattyúzni nem bírta, de már szélein a megaszalt nádas zörögve bókol a tova íramló szellő fuvalatának. Mindez egyesülten az égbolt felhőtlen kékjével olyan színt kölcsönös a tájnak, az elhagyatottság épen olyan nyomasztó érzetét költi az ember keblében, a minőt a Landes-ok vándora tapasztal, azon országé, hol még a levélhordó is falábakon jár Merkur szárnyai helyett.

Meglepte Lóczy Lajost, a Khinából hazatért természetbuvárt, 1888-ban Kecskeméten a szarkási puszta homokbuczka világa; épen olyan fodrokat ver annak hullámos fölszínén az északkeleti szél, mint belső Ázsia sivataga laza füvényén, szedett is homokpróbákat, csak hogy a duna-tiszaközi magyar ma nemes borággal ülteti be, csemegeszőlőt szüretel ott, hol a birka is éhen veszne. A régi kecskeméti Aranyhomoka névvel ruházták föl azt a sövényt, mintha sejtették volna, hogy utódaik aranybányává teszik azt, mely nekik nemcsak aranyló szőlőfűrtöket nevel és érlel, de jó dajkája a nemes kajsziparacznak is,

mely drágább kincs ma a puszták megművelője birtokában, mint a hesperidák arany almája, melyért a görög monda legnagyobb hőse, Herakles az őshajdanban annyit fáradt.

A Nilus gazdag alsó völgyét, vagy a Hoangho-Jang-cze-kiang ikerfolyók termékeny lapályát kívánjuk látni, hol a posvány és iszapban a legtöbb embert tápláló gabonafaj, a rizs érleli magvait, pár méterrel magasabban pedig gyapotültetvények virítanak? Lelünk kicsinyben ilyen is hazánk legdélibb vármegyéinek síkjain, hol már e század III. tizedében 10—20 ezer hektoliter rizs hálálta meg a termesztő fáradságát. Péklán Bács-Bodrog megyében az öntöző csatorna mentén pedig ma a magyar állam műveltet 40 hold rizsföldet és azt évenként 20—25 holddal nagyobbítja. Az elvetett mag 40—50 szarát hajt, 200 magot hoz, úgy hogy a rizsföldnek holdja 20—25 métermázsza (40—50 hektoliter) magot szolgáltat. Évi költsége holdankint 50—60 frt, tiszta jövedelme 150—300 frt. (Kecskeméti Lapok 1886. 16.)

Próbát tett a Szerémség gyapottermesztéssel is és az ott nőtt pamut szakértő vélemény szerint nemcsak a macedoniaival versenyzett, hanem a louisianaihoz is majdnem egészen hasonló jóságú volt. Igaz ugyan, hogy a Bánságban, hol a búza aranykalásza mellett a rizs is megterem, a vipera meg a skorpió csakúgy otthon érzi magát, mint akár az Appenninek vagy a Pyrenaek alján, de itt e területen buzognak Mehádia és Buziás gyógyforrásai, itt vannak Oravicza és Resicza vas- és kőszéntelepei, gazdag téerein hullámszik a Bega és a Temes, itt van az állatokban oly népes és változatos Alibunár mocsár és a Debelo brdo sivár homokterülete. Itt törtek útat maguknak a Duna hajjai, hogy meredek és megmászhatlan szirtek közé szorulva, hatalmas zúgással hagyják el hazánk földét, mondja a korán elhalt Tömösváry Ödön a kolumbácsi légy leírásában.

Szaporíthatnók a hazai különlegességek felsorolását jég- vagy mészkőbarlangjaink leírásával. Köztök kétségkívül kiváló helyet foglalna el már újdonságánál fogvást a nem rég felfedezett balaton-füredi cseppkőbarlang, de nem mellőzhetjük hallgatással Bihar megyében a mezíadit (meződít), melyben a főcsarnokok egymást keresztezik. Oly ritka sajátság ez, mondja K. Nagy Sándor, hogy hozzá hasonló egyetlen barlangnál sem fordul elő. Vannak úgy mond párhuzamosan menő, vannak egymás fölött nyúló emeletekkel dicsekvő barlangjaink, de hogy az emelet folyosója éppen keresztben menjen a földszint csarnoka fölött: csak a meződi barlangnál van meg, még pedig két helyt, miről meggyőző a sok kisebb nyílás, csakhogy veszedelmes az emeleteteket bejárni, mert boltívként nem látszik erősnek. Holott az egésznek hosszán

végig nyúló megkövesedett vízfolyam, a menyezetet tartó bűvös fényű fehér cseppkő-oszlopok, a folyton növekedő kővirágok ámulatra ragadják a lelket és feledtetik vele a veszély nagyságát.

De viszont a ki Bárányamegyében Abaligeten keresi Adelsberget és csillogó cseppkőalakzatokról álmodozik, az ne fáradjon oda; a ki azonban szerény igényekkel megy és tud érdeklődni, lelkesedni a természetnek félelmességében is szép alkotásaiért: az nézze meg, mert csak megnyugodva és megelégedve fog az abaligeti barlangból távozni s azt máskor is fölkeresi.

Sokszor leírták már a tordai hasadékot, melynek méltó hasonmása a Prolari völgy, hol a Haras folyó zajongva rohan le, valamint a Detunata sziklamenyezetet. Újabban figyelmet keltett a biharmegyei Stina lui Argyl kerekvölgynek körvisszhangja, melyhez hasonlót csak a Szent Anna tavánál hallani. Sajátságos a fraknővári kút visszhangja is. Feledésbe merül a nógrádmegyei somoskői hajlott bazaltképződés, melyet mint a lapok panaszoznak, az a veszély fenyegeti, hogy szét-hordják útépítő anyagul, pedig talán egyedüli a földtekén a bazaltnak olynemű előjövele, mint Somoskőn, hol úgy függ az egy kőszálon, mint megkövesült vízesés, úgy lebeg a mélység fölött, mint valami alapját veszített kupola. Kubinyi Ferencz óta, ki még a „Magyarország és Erdély képekben“ című vállalatban foglalkozott vele, alig szellőztette valaki irodalmunkban. A Spammer-féle Orbis pictus II. kötete azonban „Basalt“ kezdetű cikkében sikerült rajzát adja 1872-ben.

Még a Capri-sziget azur-grottáját is hagyhatjuk az olaszoknak, van nekünk olyan is. Ransonet báró 1884 májusban Busi szigeten Dalmáciában a caprii kék barlanghoz hasonló üregre bukkant. Tulajdonképen 3 összefüggő barlangból áll ez, hová csak vízi úton lehet bejutni. A háromnak hosszúsági tengelye összesen 87 m. A középsőnek, mely 31.5 m. hosszú, magas az ívezete és világosságát nagy, teljesen tenger alatti nyíláson nyeri, minek következtében benne a legszebb kék színű világosság dereng, mely alulról kétoldalt a szomszéd két üregbe is átárad. A főüregben 16 m. mély a víz és a legsekélyesebb pontokon is meglepő tiszta. A 2 $\frac{1}{2}$ tengeri mf. nagyságú sziget Lisszától délnyugotnak fekszik és benne, mint a neve (buso = átlukgatott) is mutatja, több barlang van, melyek hossza 150 méternél többre rúg és és valamennyiök csak vízi úton közelíthető meg.

Évről évre sok turista igyekszik Svédországba, hogy ott az Aod-saxahegyről június 21-én az éjféli napot megcsodálja. 1882-ben egy angol, hogy ellenőrizze saját szemei hűségét, vajjon nem álmodta-e csak az éjféli nap rendkívüli látványát, üveglencsével égette ki menten

kalapját. Ha ilyen életrevaló turisták megneszelik, hogy Rézbánya városka főutcáján teljes félévig nem látni a napot, olyan szűk katalanba épült e község és oly magas, meredek sziklafalak emelkednek fölötte, hogy mint valamely norvégiai szűk fjordban és az október közepén lemenő nap csak tavasz nyíltával, április közepén tekint be ismét e biharországi kellemes kis bányavárosba, találkozik köztük olyan különöz hamar, ki hajnal-tapogatóba fölkeresi e még ma is csak alig 600 lelket számláló városkát, melynek arany- és ezüstbányái már 1342-ben virágzottak.

Rónay Jácint szerint „nem egy könnyen találunk országot, hol aránylag oly kis téren, mint honunkban, oly különféle volna az éghajlat, oly sokszerűen változó, mondhatni szeszélyes az időjárás. Az alszél néhány percz alatt elriasztja telünket vagy füladásig nyomasztóvá teszi nyarunkat; a főlészl csak egyet legyint s Dunánk hullámai dermednek, vagy a leghóbb nyári napokban didergünk. Ez az oka hazánk különféle, változó termékenységének, mely néhány órányi távolság miatt sokszor meglepő ellentétben tűnik föl. A szomszéd ausztriai bor erő nélküli s csak néhány mértföldnyire Sopron és Ruszt vidékén minő borok teremnek!

A Kárpátok alján, a Királyhegy vidékén a szilva sem érik meg és 7 mértfölddel (52 km.) lejjebb Varbóczon Torna-Abaújmegyében a legnemesebb bort szűrik. A Dunántúli vidéknek, mely úgyszólván szakadatlan gyümölcsös és szőlős kertet képez, közepe táján a zordon Bakonyban a szőlőfürtöt sem érlelhetni meg. Szerémségben az erdők 8 hóig tartják meg zöldelő lombjaikat s az egyenlítőhöz csaknem egy fokkal közelebb eső Likkában ismét az északi Kárpátvidéket találjuk. Dunánk jegén terhes szekeret látni nem épen ritka tünemény s a legújabb tapasztalatok után tudjuk, hogy a pengő jeget is éber szemmel kell kísérni. A felföldi magyar telente egész szántalpat elkoptat, míg az Alföldön békés szű őrli a szántalpakat a kocsiszín alatt.“

Ilyen ellentétek daczára a Kárpátok tövétől le a sik rónáig mindenfelé borág koszorúja övezi hegyeinket, halmainkat. Szerednye, Tokaj, Eger, Buda, Neszmély, Pozsony, Badacsony, Somlyó, Ruszt, Szegzárd, Villány, Versecz, Ménes, Küküllő, Érmellék, Arad csak a kimagasló gőczpontok dús szőlővidékeink országos nagy hálózatában. A nemes szőlőnövény válfajai gazdag változatban virulnak egünk alatt. Íz, szín, tűz, zamat, illat, méz, test száz meg száz vegyületben alkotja a magyar borokat. Csillagokig emelő aszútűz, koleraölő bikavér, peccsenyeúszató asztali fajták, kvaterkára termett vinkótenger, melyet az Alföld mocsárvíze helyett adott a zsírban úszó paprikás magyarnak

az egészségünkre ügyelő gondviselés, minden fajta özönnel terem meg hazánk áldott földén. Közel 70 mérföldnyi (3850 □-km.) szőlőterületen 30—40 millió forint értékű bor terem évenként.

Adam Edmondné, a francia utazónő, hazánk éghajlati különlegességeit így festi: „Magyarország égalja olyan változó, hogy az aratás valóban sorsjáték; a termés a dunamenti völgyekben elég szabályosan üt be, de a Tisza és a Bánság termékenyebb vidékein már nem oly rendes. A bánsági termelőknek 7 évben egyszer szokott jó termésük lenni, de annak értéke azután nagyobb, mint magáé a földé; különösen áll ez a repcére, mely azelőtt rendkívül jól fizetett. A magyar paraszt azt tartja, hogy ő készíti elő a termést, de az Isten csinálja és a mint az Isten elő nem készíti, úgy az ember sem csinálhatja. Jöttek a pusztára idegenek gyakran, köztük amerikaiak is földművelést üzni, de csalódtak nagy mérvben és az égalj változósága miatt abba hagyták a kísérletet. A légkör okozta meglepetések ellen csak alagsövezés és öntözés biztosíthat, de gyakran ezek is eredménytelenül, mert az eget dirigálni nem lehet.“

A külföldiek azonban szinte túlságig lovagolnak a tételen, hogy Magyarország klímájának szeszélyes volta csaknem példátlan. Nem rég a kölni gazdakörben a poppelsdorfi (Bonn mellett) gazdasági akadémia egyik tanára a magyar mezőgazdasági viszonyokról szólóban úgy lelkesítette a pénzes vállalkozókat, hogy abban az esetben vegyenek birtokot nálunk, ha 4 évi tartalékkészletük van, mert Magyarországon csak minden 5-ik év termésére számíthatni az égalji viszonyok miatt, de azon egy év termése kárpótol 10 rossz esztendőt. Nem állunk mi ilyen rosszul még sem.

Azt igazolják a felsorolt különlegességek, hogy hazánk korántsem a mindennapi tünemények hona; hogy azonban ezek nálunk cum grano salis advák és nem öltöttek óriási méreteket, nincs okunk zúgolódni miatta. Ugyan mit használ az észak-amerikai Államegyesületnek a 168 mérföld (9240 □-km.) kiterjedésű „nemzeti park“, a vulkáni tevékenység borzasztóan szép tüneményeinek eme nagyszabású állandó tárlata, midőn a megvizsgálására kiküldött bizottság oda nyilatkozott, hogy a park határaiban foglalt egész csodaszép területen alig van föld, melynek haszonvételére biztos kilátás nyílne. Pedig hát úgy igazán édesanya a haza is, ha megadja gyermekeinek a keblén való boldogulhatás föltételeit, mi pedig itthon megtaláljuk ezeket teljes mértékben tejjel-mézszel folyó hazánk drága földén, melyről egy messziről jött külföldi szemtanu úgy nyilatkozott, hogy értékes foglalvány a földteke gyűrűjén Európa, de benne a ragyogó gyémánt Magyarország.

(Kecskemét.)

Hanusz István.